

George A. Akerlof και Robert J. Shiller

Animal Spirits_ How Human Psychology Drives the Economy, And Why It Matters for Global Capitalism

(Princeton University Press, 2009)

Βιβλιοκριτική: SELWYN CORNISH

Μετά από ορισμένες ερωτήσεις προς τον [Alan] Greenspan, ο πρόεδρος της Επιτροπής Εποπτείας και Μεταρρύθμισης της Βουλής των Αντιπροσώπων, ο Δημοκρατικός από την Καλιφόρνια Henry Waxman, συνόψισε:

«Με άλλα λόγια», είπε, «διαπιστώσατε ότι η κοσμοθεωρία σας, η ιδεολογία σας, δεν ήταν ορθή. Δεν λειτουργούσε».

«Ακριβώς», απάντησε ο Greenspan. «Αυτός είναι ακριβώς ο λόγος που σοκαρίστηκα, διότι επί σαράντα και πλέον χρόνια είχα στη διάθεσή μου πολύ σημαντικά στοιχεία ότι λειτουργούσε εξαιρετικά καλά».

— Justin Fox (2009)

Η χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση που διέρχεται ο κόσμος έχει αναζωπυρώσει το ενδιαφέρον για το αριστούργημα του 1936 του John Maynard Keynes, *The General Theory of Employment, Interest and Money*

Ωστόσο, αυτό δεν σηματοδοτεί την επιστροφή της στρεβλής εκδοχής του Keynes που επικράτησε στις δεκαετίες του 1960 και 1970, η οποία υποστήριζε ότι το επιχειρημά του βασίζεται στην υπόθεση των άκαμπτων μισθών ή ότι η πολιτική του θέση μπορεί να αναπαρασταθεί μέσω της λεγόμενης Καμπύλης Phillips.

Αντιθέτως, το σύγχρονο ενδιαφέρον επικεντρώνεται σε όσα είχε να πει για την **αβεβαιότητα** και τη σχέση της με τις επενδυτικές αποφάσεις — κάτι που συνοψίζεται στην έκφραση «animal spirits» («ζωώδη ένστικτα»).

Η Κριτική των Akerlof και Shiller στη Σύγχρονη Μακροοικονομική

Οι Akerlof και Shiller αξιοποιούν αυτή την έννοια για να υποστηρίξουν ότι η σύγχρονη μακροοικονομική θεωρία είναι ελλιπής, επειδή βασίζεται αποκλειστικά στις υποθέσεις της ορθολογικής συμπεριφοράς και των οικονομικών κινήτρων, παραβλέποντας ψυχολογικές και συμπεριφορικές ροπές που επίσης επηρεάζουν τις οικονομικές αποφάσεις.

Κατά τους συγγραφείς:

Το πραγματικό πρόβλημα είναι η συμβατική σοφία που υποστηρίζει μεγάλο μέρος της σύγχρονης οικονομικής θεωρίας. Πολλοί μακροοικονομολόγοι και χρηματοοικονομικοί

αναλυτές έχουν κινηθεί τόσο έντονα προς την κατεύθυνση των «ορθολογικών προσδοκιών» και των «αποτελεσματικών αγορών», ώστε αγνοούν τις πιο σημαντικές δυναμικές που βρίσκονται πίσω από τις οικονομικές κρίσεις. Η μη ενσωμάτωση των animal spirits στο υπόδειγμα μάς τυφλώνει ως προς τις πραγματικές πηγές των προβλημάτων.

Ο στόχος του βιβλίου τους είναι να επανεξετάσει το «θεμελιώδες μήνυμα» της *Γενικής Θεωρίας*: ότι η οικονομία δεν κυβερνάται αποκλειστικά από ορθολογικούς δρώντες, οι οποίοι «ως εάν από ένα αόρατο χέρι» προβαίνουν σε αμοιβαία επωφελείς συναλλαγές. Αντιθέτως, μεγάλο μέρος της οικονομικής δραστηριότητας καθοδηγείται από τα «ζώδη ένστικτα».

Ο Keynes και τα «Ζώδη Ένστικτα»

Στο Κεφάλαιο 12 της *Γενικής Θεωρίας*, με τίτλο «Η Κατάσταση των Μακροπρόθεσμων Προσδοκιών», ο Keynes αναφέρει:

Η αστάθεια οφείλεται στο χαρακτηριστικό της ανθρώπινης φύσης ότι μεγάλο μέρος των θετικών μας δραστηριοτήτων εξαρτάται από αυθόρμητη αισιοδοξία και όχι από μαθηματικό υπολογισμό. Οι περισσότερες αποφάσεις μας για δράση, των οποίων οι συνέπειες εκτείνονται στο μέλλον, λαμβάνονται ως αποτέλεσμα ζωωδών ενστίκτων — μιας αυθόρμητης ώθησης προς δράση — και όχι ως αποτέλεσμα σταθμισμένου μέσου όρου ποσοτικών ωφελειών και πιθανοτήτων.

Και συνεχίζει:

Αν τα ζώδη ένστικτα εξασθενήσουν και η αυθόρμητη αισιοδοξία καταρρεύσει, η επιχειρηματική δραστηριότητα θα μαραθίσει, ακόμη κι αν οι φόβοι ζημίας δεν είναι περισσότερο λογικοί από τις προηγούμενες ελπίδες κέρδους.

Ωστόσο, ο Keynes διευκρινίζει ότι δεν πρόκειται απλώς για «κύματα παράλογης ψυχολογίας». Οι ανθρώπινες αποφάσεις για το μέλλον δεν μπορούν να βασίζονται σε αυστηρή μαθηματική προσδοκία, επειδή η βάση για τέτοιους υπολογισμούς συχνά δεν υφίσταται.

Η Τετραγωνική Αναπαράσταση των Κινήτρων

Οι Akerlof και Shiller παρουσιάζουν ένα σχήμα με τέσσερα τεταρτημόρια:

- Οικονομικά κίνητρα + Ορθολογική αντίδραση
- Μη οικονομικά κίνητρα + Ορθολογική αντίδραση
- Οικονομικά κίνητρα + Μη ορθολογική αντίδραση
- Μη οικονομικά κίνητρα + Μη ορθολογική αντίδραση

Η σύγχρονη θεωρία, κατά αυτούς, εξετάζει μόνο το πρώτο τεταρτημόριο. Το βιβλίο στοχεύει να «γεμίσει τα κενά κουτιά».

Οι Πέντε Κατηγορίες «Animal Spirits»

Στο πρώτο μέρος του βιβλίου εντοπίζονται πέντε βασικές κατηγορίες:

1. Εμπιστοσύνη (ή η απουσία της)
2. Αίσθηση δικαιοσύνης
3. Διαφθορά ή κακή πίστη
4. Νομισματική αυταπάτη
5. Ιστορίες (αφηγήματα)

Η εμπιστοσύνη, για παράδειγμα, τείνει να ενισχύεται καθώς η οικονομική δραστηριότητα αποκτά δυναμική, επηρεάζοντας καθοριστικά τις αποφάσεις.

Η νομισματική αυταπάτη αφορά αποφάσεις που βασίζονται σε ονομαστικές και όχι πραγματικές τιμές.

Οι «ιστορίες» — όπως ότι «οι τιμές των ακινήτων δεν πέφτουν ποτέ» — επηρεάζουν σημαντικά τις αγορές

Ρόλος του Κράτους

Όπως και ο Keynes, οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι το κράτος πρέπει να περιορίζει τις αρνητικές συνέπειες των ζωδών ενστίκτων.

Ο καπιταλισμός μπορεί να μας προσφέρει τον καλύτερο δυνατό κόσμο, αλλά μόνο όταν λειτουργεί σε ένα πεδίο όπου το κράτος θέτει τους κανόνες και λειτουργεί ως διαιτητής.

Προτείνουν, μεταξύ άλλων, στόχο για την πιστωτική επέκταση ώστε να αποφεύγονται τόσο οι υπερβολές όσο και η υπερβολική απαισιοδοξία.

Κριτική του Cornish

Ο Cornish αναγνωρίζει τη σημασία του έργου και την ευανάγνωστη μορφή του. Ωστόσο επισημαίνει ότι:

- Το βιβλίο δεν προσφέρει ένα συνεκτικό και ολοκληρωμένο μακροοικονομικό υπόδειγμα.
- Υπάρχει τάση να χαρακτηρίζονται αποφάσεις ως «μη ορθολογικές» χωρίς επαρκή τεκμηρίωση.

- Πρόκειται περισσότερο για ερευνητική ατζέντα παρά για ολοκληρωμένο θεωρητικό σύστημα.

Παιδαγωγική Αξία για Διοικητική Οικονομική

Για τους φοιτητές σου, το κείμενο είναι εξαιρετικό για να κατανοήσουν:

- Τη διάκριση μεταξύ ορθολογικών υποδειγμάτων και συμπεριφορικής οικονομικής.
- Τη σημασία της αβεβαιότητας.
- Τον ρόλο της εμπιστοσύνης στις αγορές.
- Την πολιτική διάσταση της μακροοικονομικής σταθερότητας.